

РЕЦЕНЗІЇ

УДК 94(477) «1920»

Ю.А. Зінько, І.М. Романюк

ДАНИЛЕНКО О.В. ВІДНОСИНИ УКРАЇНСЬКОЇ СРР З ЄВРОПЕЙСЬКИМИ КРАЇНАМИ (1920-ТІ РОКИ): МОНОГРАФІЯ/ О.В. ДАНИЛЕНКО. – К., 2011. – 480 С.

У статті прорецензована монографія О.В. Даниленка про відносини УСРР з європейськими країнами в 1920-ті роки.

Ключові слова: зовнішні відносини, політика, дипломатія, міжнародні зв'язки, Україна.

Рецензована монографія висвітлює історію становлення міжнародних зв'язків України з європейськими країнами в 1920-ті роки. Дана тема належить до малодосліджених сторінок історії України ХХ ст.

Вибір автором хронологічних меж є досить вдалим і обґрунтованим. Початковою межею обрано автором 1919 р. Саме тоді виник Тимчасовий робітничо-селянський уряд радянської України, і вона стала суб'єктом міжнародних відносин, будучи організаційно та функціонально представленою у формі Народного комісаріату закордонних справ.

Верхньою межею обрано 1929 р., який був початком системної сталінської модернізації соціально-економічних відносин в СРСР, що суттєво вплинули на зовнішньополітичну доктрину країни. Сприймаючи хронологічний період дослідження як єдине ціле, автор виділяє два функціонально відмінних етапи: перший 1919-1923 рр., коли УСРР мала статус значною мірою самодостатнього суб'єкта міжнародних відносин, а другий - 1924-1929 рр., протягом якого республіка здійснювала міжнародні зв'язки через посольства і торгові представництва СРСР.

Структура і композиційне вирішення монографічної праці, на наш погляд, є доцільним і дозволило автору, логічно і послідовно дослідити відносини Української СРР із європейськими країнами в 1920-ті рр., проаналізувати діяльність закордонних місій та представництв УСРР, діяльність перших радянських дипломатів, висвітлити участь України в соціогуманітарних, науково-культурних та торговельних зв'язках. У монографії виділяються ті напрями зв'язків, взаємодій та співробітництва, які ще не досліджені або є малодослідженими.

У центрі дослідження автора – історія міжнародних зв'язків Української РСР з європейськими країнами. Здійснюючи системне науково-історичне дослідження, автор проаналізував загальну мету з'ясування справжньої ролі і місця УСРР у міжнародних відносинах, встановлення її міжнародного статусу, особливостей дипломатичного, торгово-економічного та науково-культурного представництва на Заході.

Монографія О.В. Даниленка стала результатом цілеспрямованої праці автора, який залучив до наукового обігу нові архівні джерела і маловідомі історичні документи, проаналізував загальні закономірності формування зовнішньої політики республіки, взаємодії і співробітництва з європейськими країнами у досліджуваній період. Запропонована ним історіографічна періодизація є визначальною і достатньо поширеною в сучасній історичній науці. Вмотивованим є висновок автора щодо необхідності поглибленої комплексної розробки проблеми на основі сучасної методології.

Серед головних здобутків монографії - дослідження проблеми безпосередньої участі УСРР в міжнародних угодах та спеціальних конвенціях, функціонування її повноважних представництв у європейських країнах, висвітлення професійної діяльності та персонального складу українських радянських дипломатів.

Виграшним моментом дослідження є те, що автор значну увагу приділяє історичним портретам українських радянських дипломатів – Х. Раковського, Й. Квірінга, О. Шумського, Ю. Коцюбинського, що дає змогу персоналізувати історію її і на цій основі усвідомити глибини процеси, які відбувалися у зовнішній політиці республіки у 1920-ті рр.

Зроблені О.В. Даниленком висновки аргументуються ретельно обрахованими й прокоментованими даними. Серед них – положення про те, що Українська СРР за фактичним обсягом реальних повноважень і прав протягом 20-х років ХХ ст. була суб'єктом міжнародних

.....
відносин, маючи політичні, економічні, соціально-гуманітарні та науково-культурні зв'язки із європейськими країнами.

Заслужують на увагу міркування і висновки автора щодо зміни зовнішньополітичного статусу УСРР. Але не дивлячись на це, вона залишалася безпосереднім та опосередкованим учасником міжнародних відносин, утримуючи закордоном представництва наркоматів, трестів, кооперативних спілок, представляючи промислову та сільськогосподарську продукцію на зовнішніх ринках, співпрацюючи у галузі науки, книгообліку, культури.

Рецензована монографія має не лише науково-пізнавальне, а й практичне значення. Її матеріали і теоретичні узагальнення можуть бути використані при розробці проблем зовнішньополітичної діяльності України, створенні спеціальних і узагальнюючих праць з історії зовнішньої політики України.

Таким чином, дане дослідження, враховуючи його оригінальність та новаторський підхід у висвітленні широкого масиву фактичного матеріалу є помітним явищем історичної науки. Повнота та всебічність викладу матеріалу, його наукова новизна роблять це дослідження цінним здобутком вітчизняної науки. Монографія буде цікавою для науковців та широкого кола читачів.

УДК 929Масарик:94 (437)

Ю.А. Зінько, О.М. Кравчук

**ІСТОРИЧНИЙ ЧАСОПИС З БОГЕМІСТИКИ І СЛОВАКІСТИКИ. ВИПУСК 1.
МАТЕРІАЛИ НАУКОВИХ ЧИТАНЬ «ТОМАШ МАСАРИК – ВИДАТНИЙ УЧЕНИЙ,
ПОЛІТИК ТА ДЕРЖАВНИЙ ДІЯЧ» (УЖГОРОД, 21 ГРУДНЯ 2010 Р.). УЖГОРОД:
ПОЛІГРАФЦЕНТР «ЛПРА», 2011. – 168 С.**

У статті прорецензовано перший випуск наукового збірника «Історичний часопис з богемістики і словакістики», в якому опубліковано матеріали наукових читань «Томаш Масарик – видатний учений, політик та державний діяч».

Ключові слова: Т. Г. Масарик, «Нова Європа...», демократія, Чехословаччина.

21 грудня 2010 р. в Ужгороді було проведено наукові читання «Томаш Масарик – видатний учений, політик та державний діяч». Їх організатором виступив новостворений Центр історичних студій з богемістики і словакістики при Ужгородському національному університеті. Читання були присвячені 160-річчю від народження видатної особистості, творця міжвоєнної Чехословаччини – Томаша Гарріга Масарика. 2011 р. опубліковано матеріали читань, до складу редколегії збірника входять провідні сучасні вчені із зазначеної тематики, М. Вегеш, с. Віднянський, М. Кріль, І. Ліхтей, І. Шніцер та ін.

У збірнику вміщено десять наукових публікацій дослідників з України, Росії, Словаччини. Так, у статті О. Серапіонової (Московський державний інститут міжнародних відносин МЗС Росії, Інститут слов'янознавства Російської академії наук) «Перший президент Чехословаччини Томаш Гарріг Масарик» висвітлено головні періоди життя і діяльності цього видатного політика. Він, за справедливим визначенням автора, належить не лише чеській і словацькій історії, а є діячем світового масштабу. Особливу увагу О. Серапіонова звернула на політичну активність Масарика під час Першої світової війни і в роки його президентства (1918-1935 рр.). Головною заслугою Масарика авторка вважає розбудову демократії в Чехословацькій республіці. Виявом патріотизму, постійної турботи президента долею Чехословаччини, на думку О. Серапіонової, була його добровільна відставка 1935 р., після перемоги на виборах в німецьких районах Судетсько-німецької партії. Масарик вважав, що країні потрібен новий сильний лідер і сприяв обранню головою держави свого соратника Е. Бенеша.

Важливу грань політичної діяльності Масарика розкрив С. Віднянський (Інститут історії НАН України) («Томаш Гарріг Масарик – один із батьків-засновників єдиної демократичної Європи»). Автор цілком слушно наголосив, що «головні «новоевропейські» ідеї Масарика на новій основі знаходять втілення у сучасній практиці міжнародних відносин у Європі, де складається міцний демократичний союз великих і малих держав – Європейський Союз», а